

קידוש השם

ב. חובת מסירות נפש על איסור גילוי עריות ושפיכות דמים

גמרא שם:

גילוי עריות ושפיכות דמים - דתניא, רבי אומר: 'כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה', וכי מה ענין רוצח אצל נערה המאורסה? הרי זה בא ללמד ונמצא למד, מקיש רוצח לנערה המאורסה... מה רוצח יורג ואל יעבור, אף נערה המאורסה - תהרג ואל תעבור. ושפיכות דמים גופיה מנלן? - סברא הוא; כי ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה: מרי דוראי (מושל העיר) אמר לי זיל קטליה לפלניא (לך הרג את פלוני) ואי לא קטלינא לך (ואם לא אהרוג אותך). אמר ליה: ליקטלוך ולא תיקטול (שיהרוג אותך ואל תהרוג), מאי חזית דדמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי? (מניין לך שדמך אדום וחשוב לפני ה' יותר מדמו של חברך?)

❖ **סכם בקצרה, מהם המקורות למסור את הנפש כדי לא לעבור על:**

מקור	
עבודה זרה	
גילוי עריות	
שפיכות דמים	

❖ **מהו ההבדל העקרוני, בין מקור החיוב להיחרג ולא לעבור ב'עבדות זרה' ו'גילוי עריות' לבין מקור החיוב ב'שפיכות דמים'?**

הרמב"ם מוסיף שבמסירות הנפש שלא לעבור עבירות אלו, יש משום 'קידוש השם':

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה א-ב:

כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה, שנאמר: 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', ומוזהרין שלא לחללו שנאמר: 'ולא תחללו את שם קדשי'. כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל, לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגנו, יעבור ואל יהרג... במה דברים אמורים? בשאר מצות חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, אבל שלש עבירות אלו אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תהרג, יהרג ואל יעבור.

מתוך הבנה זו, שחובת מסירות הנפש בחלק מן המצוות נגזרת ממצוות 'קידוש השם', כותב הרמב"ם עוד כמה פרטים:

רמב"ם שם הלכה ב-ג:

במה דברים אמורים (שיעבור ואל יהרג בשאר מצות)? בזמן שהעובד כוכבים מתכוין להנאת עצמו... אבל אם נתכוין להעביר על המצות בלבד, אם היה בינו לבין עצמו ואין שם עשרה מ ישראל - יעבור ואל יהרג, ואם אנוס להעביר בעשרה מ ישראל - יהרג ואל יעבור, ואפילו לא נתכוין להעבירו אלא על מצוה משאר מצות בלבד.

וכל הדברים האלו שלא בשעת הגזרה. אבל בשעת הגזרה והוא שיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחביריו ויגזור גזרה על ישראל

הקדמה:

בכל הדורות, היה עם ישראל מוכן למסור את נפשו, ובלבד שלא להתכחש לאמונתו ולדתו. מסירות נפש זו נכללת במצוות 'קידוש השם'. עם זאת, מצוות קידוש השם, איננה רק ברגעי הכרעה בהם יהודי נבחן על נאמנותו המוחלטת לאמונתו, אלא בכל אורחות חייו של יהודי עליו לנהוג באופן שירבה כבוד שמים. ניהול החיים ע"פ התורה והמצוות בנאמנות ובהצנע לכת - מאהיב את התורה, את לומדיה ואת מקיימיה בעיני הבריות.

שאלה: חייל שנמצא במסגרת שאיננה דתית, על מה עליו להקפיד על מנת להימנע מחלול ה' מה עליו לעשות על מנת להרבות בקידוש ה'?

א. מקור הדין

ויקרא כב, לב - לג:

וְלֹא תַחֲלֹל אֶת שֵׁם קִדְּשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם: הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי ה'.

ספרא אמור פרשה ח:

המוציא אתכם מארץ מצרים, על תנאי הוצאתי אתכם מארץ מצרים, על תנאי שתמסרו עצמיכם לקדש את שמי.

❖ **לפי הספרא, מה הקשר, בין יציאת מצרים לחובה לקדש את השם?**

תלמוד ירושלמי נדרים פרק ג הלכה ט:

אמר רבי יודה בר פזי, חילול השם קשה מכולן (מכל העבירות). הדא הוא דכתיב [יחזקאל כ לט] ואתם בית ישראל כה אמר ה' אלקי ישראל איש גילוליו לכו עבדו (בצנעה) ואת שם קדשי לא תחללו וגו'.

ב. חובת מסירות נפש בשלש העבירות החמורות

א. חובת מסירות נפש באיסור עבודה זרה

תלמוד בבלי פסחים דף כה עמוד א:

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: בכל מתרפאין, חוץ מעצי אשירה (עצים המשמשים לעבודה זרה). היכי דמי (באיזה אופן מדובר)? אי נימא דאיכא סכנה - אפילו עצי אשירה נמי! ואי דליכא סכנה - אפילו כל איסורין שבתורה נמי לא לעולם דאיכא סכנה, ואפילו הכי עצי אשירה לא. דתניא, רבי אליעזר אומר: אם נאמר 'בכל נפשך' למה נאמר 'בכל מאדך', ואם נאמר 'בכל מאדך' למה נאמר 'בכל נפשך'? אלא לומר לך: אם יש אדם שגופו חביב עליו מממונו - לכך נאמר 'בכל נפשך', ויש אדם שממונו חביב עליו מגופו - לכך נאמר 'בכל מאדך'.

והגית בו' - דפי לימוד עצמי לחיילי צה"ל

ד. המביא דין של ישראל בערכאות של גויים. (גיטין פח):
ה. דיין המקלקל את הדין. (תורת כהנים קדושים פרק ד)
ו. המשקר במידות ובמשקולות. (שם פרק ח)
ז. המזכיר שם ה' לבטלה, או ללא מורא וכבוד ראוי. (שערי תשובה ג, לא)

❖ הסבר מה המשותף לעבירות אלו?

ה. 'חילול השם' בהנהגות שאינן ראויות

יש מעשים שאינם איסורים, אך אדם חשוב שעושה אותם מעורר עליו הוצאת לעז, גם פעולות אלו נכללות ב'חילול השם':

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה יא:

ויש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות, דברים שהבריות מרננים (מוציאים לעז) אחריו בשבילם, ואף על פי שאינן עבירות הרי זה חילול את השם.

כד הקמח (לרבנו בחי) ערך חילול השם:

כל מה שהוא גדול במעלת התורה, חומר עון חלול השם יוסיף עליו יותר מזולתו, שכן מצינו במשה רבינו אדון הנביאים כלם שנענש בעונש חמור על חטא הצור שעשאו בשוגג, ונחשב לו למזיד, והוא שתפס עליו הקדוש ברוך הוא ואמר (במדבר כ): "וען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל".

❖ סכס, אלו היבטים של 'קידוש השם' ו'חילול השם' עלו

בדף זה?

❖ היכן באה לידי קיום מצוות קידוש השם, בחיי היום-יום

הפרטיים שלנו?

❖ היכן באה לידי קיום מצוות קידוש השם, בחיינו

הלאומיים בכלל ובצבא בפרט?

ו. סיום

בספר "דיני צבא ומלחמה", תרגם את חובת 'קידוש השם' ואיסור 'חילול השם' במשמעותו האחרונה לצורת ההתנהלות הנדרשת מהחייל הדתי:

דיני צבא ומלחמה סעיף 21.

רוב המתגייסים לצה"ל היו עד לגיוסם אך ורק במסגרת בה התחנכו. נערים לא-דתיים בדרך כלל לא היו במגע חברתי קרוב עם נערים דתיים, בני קבוצים לא חיו עם בני עיר, וכדומה. פגישה זו גורמת לכך, שהדמות של צעיר דתי מסוים נקבעת בלב חבריו כדמות של הצעיר הדתי. עניין זה מטיל אחריות - בידו לקדש את השם, ובידו לחלל את השם.

לבטל דתם או מצוה מן המצוות, יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצוות, בין נאנס בתוך עשרה בין נאנס בינו לבין עובדי כוכבים.

❖ סכס את האופנים בהם הדין הוא 'יהרג ואל יעבור', ואת האופנים בהם 'יעבור ואל יהרג'.

❖ חווה דעתך, מדוע בפרהסיא או בשעת השמד - אנו מחוייבים למסור נפש על כל המצוות?

ג. זלזול במצוות – 'חילול השם'

מעבר לחובת מסירות הנפש, במצבים שהתבארו לעיל, ישנן הגדרות נוספות ל'חילול השם', כפי שיתבאר.

ויקרא פרק כב פסוק לב:

ולא תחללו את שם קדשי.

רש"י שם:

ולא תחללו - לעבור על דברי מזידין.

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה י:

כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצוות האמורות בתורה בשאט בנפש (בזלזול ובביזוי) להכעיס, הרי זה מחלל את השם, ולפיכך נאמר בשבועת שקר: 'וחללת את שם אלהיך אני ה', ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ה:

ושבח גדול לשב שיתודה ברבים ויודיע פשעיו להם... במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו, אבל בעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו, ועזות פנים היא לו אם גילם.

כסף משנה שם:

שאולי יהיה שם אדם שלא ידע בדבר ועכשיו ידע ואיכא חילול השם.

❖ חווה דעתך, מהו המכנה המשותף בעניין חילול השם, בין החוטא במזיד ובשאט נפש לבין המפרסם את חטאיו?

ד. עבירות שמהותן 'חילול השם'

מלבד הלאו "ולא תחללו את שם קדשי", שנאמר כאיסור בפני עצמו, מצינו שהזכיר הכתוב חילול-השם אף בעבירות מיוחדות, שמהותן הוא חילול השם:

א. שבועת שוא / שקר / עדות / פקדון. (ויקרא יט, יב)
ב. חילול הקודשים (בבית המקדש). (ויקרא כב, ב; כא, ו)
ג. המלעיג על דבר ה' שביד הנביא. (ישעיה כב, יד-טו)

'והגית בו'

דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל

יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית

מערכת: סא"ל הרב ישי איתן רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה,

סרן הרב דוד גרינפלד קמ"ד כתיבה, אע"צ הרב חנניה שפרן

כתיבה ועריכה: רב"ט ר' דוד חזקוני

הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com

